

Archiving in Belgium – 1 december 2025

Samenvatting – Debat over archieven en samenleving

Dit debat over “*Archieven en samenleving*” werd gemodereerd door Nico Wouters, directeur van het CegeSoma. Hij structureert het gesprek rond drie grote assen: participatie en meerstemmigheid, de maatschappelijke rol van de archivaris, en de zoektocht naar draagvlak en beleidsmatige ondersteuning. Wouters opent met een reflectie op de evoluerende relatie tussen archieven en samenleving, een beweging die ook in de voorafgaande keynotes werd benadrukt.

Archiefinstellingen worden geconfronteerd met een bredere invulling van hun rol: niet alleen bewaren, maar ook contextualiseren, toegankelijk maken, samenwerken met diverse groepen en maatschappelijke meerwaarde creëren. Deze verbreding botst echter op een structureel gebrek aan beleidsmatige en financiële steun, vooral op federaal niveau.

1. Meerstemmigheid en participatie

Geerd De Ceulaerde benadrukt dat pluralisme *geen keuze maar een realiteit* is. Meerstemmigheid mag volgens hem geen extra taak worden, maar moet deel uitmaken van het DNA van de instelling. Het gaat niet om symbolische inclusie (“checkbox-inclusie”), maar om gedeeld eigenaarschap en het erkennen van diverse perspectieven in alle kerntaken van de archivaris.

Ornella Rovetta illustreert dit aan de hand van het project *Resolutie Metissen*, dat voortkomt uit een resolutie van het Belgisch parlement om de geschiedenis van de ‘metissen’ uit de koloniale periode te onderzoeken. Het project toont:

- Hoe politiek, archiefpraktijk en gemeenschapswerking met elkaar verweven zijn;
- Hoe gevoelig dergelijke dossiers zijn: archieven bevatten trauma, geweld en ongelijkheid;
- Hoe betrokken groepen zelf een actieve rol spelen;
- Hoe archieven geen neutrale ruimtes zijn, maar invloed hebben op identiteitsvorming en herstelprocessen;
- Hoe het vertrouwen en sensitiviteit vereist om historische ongelijkheid te erkennen en te herstellen.

Rovetta legt uit dat er voortdurend moet geschipperd worden tussen de verwachtingen van betrokken gemeenschappen, de wettelijke opdrachten van de instelling, wetenschappelijke objectiviteit en politieke context. Het project werkt daarom met verschillende commissies (wetenschappelijk, strategisch, coördinatie met verenigingen).

Florian Delabie voegt nog toe dat meerstemmigheid kan bereikt worden door complementariteit van/tussen archiefdiensten.

2. Maatschappelijke rol van de archivaris

In een tijd van fake news, complottheorieën en groeiend populisme wordt de democratische rol van archieven urgenter. Jessica Jacobs wijst op het belang van archivalische principes zoals authenticiteit, integriteit en toegankelijkheid, gecombineerd met publiekswerking om draagvlak op te bouwen.

Florian Delabie benadrukt de noodzaak om nieuwe informatiedragers (die meer en meer dienst doen als beslissingskanalen) zoals WhatsApp-, SMS- en chatberichten te capteren. Digitale informatie dreigt anders verloren te gaan, met risico op democratische blinde vlekken. Zowel hij als anderen onderstrepen dat archivariissen een politiek gewicht hebben (“wie de archieven controleert, beheert de toekomstige geschiedschrijving”), of ze dat nu willen of niet.

De vraag wordt gesteld of archivariissen activisten moeten worden. De Ceulaerde vindt ‘activisme’ een lastig woord, maar ziet wel een maatschappelijke verantwoordelijkheid. Archieven zijn machtsactoren en dus nooit neutraal. Onpartijdigheid betekent volgens hem: bewust zijn van de structuren waarin je werkt en misstanden signaleren. Hij geeft concrete voorbeelden zoals het documenteren van discriminatie in gemeentearchieven of het veiligstellen van milieudata.

3. Draagvlak, middelen en lobbywerk

Het chronische tekort aan middelen vormt een blijvende uitdaging voor de archiefsector, en de panelleden gaan dieper in op hoe de sector sterker kan worden op het vlak van draagvlak, middelen en strategische belangenbehartiging.

Florian Delabie benadrukt dat archieven vooral zichtbaarder moeten worden, professioneler moeten lobbyen en veel duidelijker moeten aantonen hoe zij organisaties ondersteunen, bijvoorbeeld op het gebied van data governance en cybersecurity. Hij vertelt over de sensibiliseringscampagne van Aksoni. Die richt zich niet op de inhoud van archieven, maar op het vakmanschap en de expertise van de archivaris. Die moeten gevaloriseerd worden om maatschappelijke actoren bewust te maken van het belang van de archiefsector. De kennis en meerwaarde van archivariissen moeten in het uitstalraam worden gezet. “Wij zijn professionals die archiefvormers kunnen helpen”.

Jessica Jacobs legt de klemtoon op samenwerking, professionalisering en opleiding, en op het belang van sterke verenigingen zoals de VVBAD om de stem van de sector te versterken. Volgens Geerd De Ceulaerde ligt het fundamentele probleem echter minder in een gebrek aan draagvlak dan in een tekort aan relevantie in de beeldvorming van de sector. Archiefinstellingen moeten volgens hem uit de schaduw treden, zichzelf heruitvinden en duidelijker tonen welke maatschappelijke rol zij vervullen.

4. Slotprioriteiten

- Ornella Rovetta: ambitie en archieven als ruimtes voor dialoog met de samenleving.
- Jessica Jacobs: 1 minister van informatie nodig, professionalisering en opleiding zijn essentieel.
- Geerd De Ceulaerde: herdenken van archiefdiscours en versterken van de sector als collectief.
- Florian Delabie: samenwerking en strijd tegen digitaal dataverlies.

5. Samengevat

De sector wil relevanter, pluralistischer en digitaler worden, en beter uitgerust zijn om zijn democratische rol op te nemen.